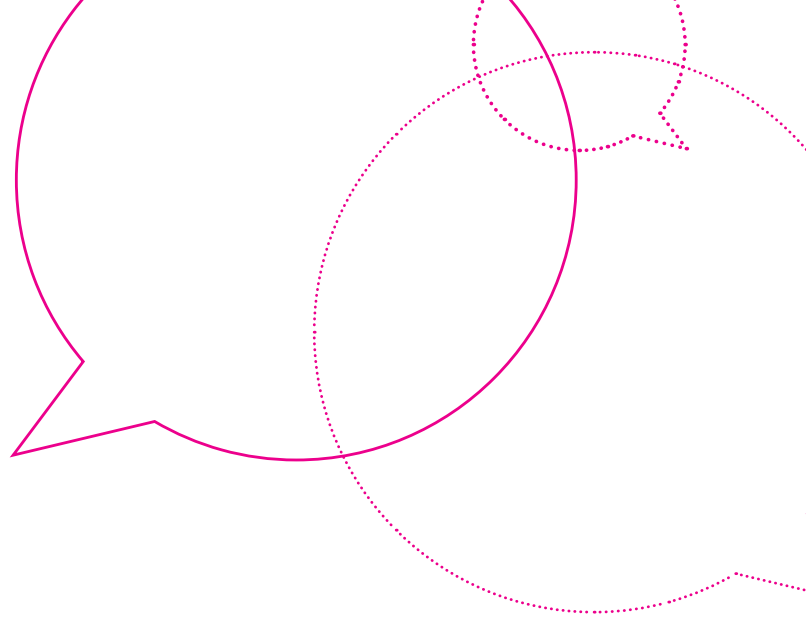

LOKALE NETWERKEN

**EEN GEDRAGEN VISIE OP
VRIJETIJDSPARTICIPATIE VAN
MENSEN IN ARMOEDE**

In een lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie draait het om mensen die, ondanks hun kwetsbare situatie, meer en beter kunnen deelnemen én deelhebben aan het aanbod van jouw stad of gemeente. Je kan dit op het terrein waarmaken met handvaten en inspiratie van Dēmos. Die vind je in een aantal fiches die elk op één aspect inzoomen. In deze fiche geven we duiding bij de *visievorming* van een lokaal netwerk.

info@demos.be

www.demos.be

www.facebook.com/demosvzw

www.twitter.com/demosvzw

Bij het uitschrijven van de afsprakennota moet je kort en bondig omschrijven vanuit welke visie het lokale netwerk inzet op vrijetijdsparticipatie (cultuur, jeugd en sport) voor personen in armoede. Verder moet het netwerk in de afsprakennota ook aangeven of het de bedoeling is om personen in armoede alleen naar het bestaande aanbod toe te leiden (deelnemen) of dat ze ook inspraak krijgen in het aanbod (deelhebben). In deze fiche leggen we uit waarom het belangrijk is om een sterke visie te formuleren en hoe je te werk kan gaan om samen met de partners in je netwerk je visie uit te schrijven.

DE WEG NAAR DE VISIE

In de contextanalyse heb je al heel wat gegevens verzameld. Bij het formuleren van de visie is het een kwestie van als netwerk te verkennen waar je voor wil gaan en welk verschil je wil maken. Een scherpe visie maakt voor iedereen in een netwerk duidelijk: “Daar doen we het allemaal voor!”

“Zoals een verrekijker een heel verre bestemming toont, laat de visie zien wat de toekomst-droom is die je voor de maatschappij wilt realiseren.” (Bron: [Socius](#))

De visie geeft ook aan welke waarden het netwerk belangrijk vindt. Het veronderstelt dat je als netwerk een gedeelde kijk hebt op vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede. Veel lokale netwerken vertrekken vanuit het recht op vrijetijdsparticipatie voor iedereen. Zo ook het netwerk in Nazareth. Sofie Schrooyen, die het netwerk coördineert, formuleert het als volgt:

“Nazareth heeft een uitgebreid vrijetijdsaanbod en een bruisend verenigingsleven, maar toch ervaren maatschappelijk kwetsbare personen drempels om deel te nemen. Door de handen in elkaar te slaan hoopt het lokaal netwerk verder te bouwen aan een toegankelijk vrijetijdsaanbod zodat iedereen zijn recht op vrije tijd kan opnemen. Want vrijetijdsparticipatie is een basisrecht en draagt bij aan sociaal en psychisch welzijn.”

Artikel 23 van de Belgische grondwet bevestigt dat iedereen het recht heeft een menswaardig leven te leiden. Het artikel somt een aantal economische, sociale en culturele rechten op, en bepaalt dat ze gewaarborgd zijn door de wet. Participatie aan vrije tijd (in een ruime invulling van het recht op cultuur) is in die zin ook een grondrecht. Het ideaal is dan dat alle mensen in armoede zonder drempels kunnen deelnemen aan vrijetijdsparticipatie.

DEELNEMEN EN DEELHEBBEN

In de afsprakennota moet het lokaal netwerk in zijn visie verduidelijken op welke vormen van participatie ze wil inzetten. Participatie aan vrije tijd heeft twee centrale dimensies: deelnemen en deelhebben. Participatie als 'deelnemen' gaat over toeleiding naar het bestaande vrijetijdsaanbod. Participatie als 'deelhebben' legt vooral de nadruk op een doorgedreven betrokkenheid en maakt de burger mede-eigenaar van het aanbod. Vanuit Demos pleiten we ervoor dat lokale besturen inzetten op een zo breed mogelijk continuüm van gelijke participatiekansen, gaande van deelnemen tot deelhebben.

Bij deelname of toeleiding gaat het dan in eerste instantie om de betaalbaarheid, begrijpbaarheid, bereikbaarheid en beschikbaarheid van het aanbod. Bij deelhebben is er gedeeld eigenaarschap in de vrije tijd tussen mensen in armoede, vrijetijdsprofessionals en ambtenaren. Zo wordt bijvoorbeeld in sociaal-artistieke of kunsteducatieve projecten het cultuuraanbod niet voor, maar samen met deelnemers vormgegeven.

WAT IS JULLIE VISIE OP INCLUSIE IN DE VRIJE TIJD?

De keuze voor het inzetten op een continuüm van deelhebben tot deelhebben dwingt je als netwerk ook om na te denken over een inclusieve aanpak en/of een categoriale of doelgroepgerichte aanpak in het vrijetijdsbeleid. Voor een inclusief vrijetijdsbeleid betekent dit dat iedereen, ongeacht gender, sociale of etnische achtergrond of beperking kan deelnemen en deelhebben aan jeugdwerk, cultuur en sport.

Om een inclusief beleid te rijmen met het streven naar sociale rechtvaardigheid blijft het nodig om extra inspanningen te doen voor burgers die net omwille van hun achtergrond meer drempels ervaren om te kunnen participeren. De aanpak van de sport-, cultuur-, en jeugddienst volstaat niet altijd om mensen in armoede te bereiken. Dus zijn extra stimulansen nodig of een nieuw aanbod dat [bruggen](#) bouwt.

Kort samengevat: algemeen waar mogelijk, specifiek waar nodig. Dit is het principe van [proportioneel universalisme](#): je bouwt een universele dienstverlening – voor iedereen – uit, en daarbinnen ga je selectief of proportioneel meer doen voor mensen met meer noden. Vertaald naar het lokale beleid in jeugdwerk, cultuur en sport denken we dan aan een automatische toekenning van recht-hebbenden van een kansentarium bij bijvoorbeeld de UTPAS, buurtgerichte netwerken die onder andere inzetten op vrijetijdsbesteding in samenwerking met welzijnspartners, een vrijetijdsloket met bemiddeling op plekken waar mensen in armoede elkaar ontmoeten.

MAAK DE TOEKOMST SAMEN

Je kan geen visie op vrijetijdsparticipatie uitwerken zonder daarbij mensen in armoede zelf te betrekken. ‘Van over naar met’, deze vier woorden vatten een belangrijke evolutie samen in het werken met mensen in armoede. Het netwerk heeft het niet enkel over mensen in armoede, maar werkt samen met mensen in armoede in alle fasen van de opmaak van de afsprakennota.

Al snel duikt daarbij de vraag op naar geschikte methodes en werkvormen om deze groepen te betrekken bij de besluitvorming die voor hen belangrijk is. Hoe betrek je mensen in armoede bij het uitwerken van de visie op vrijetijdsparticipatie?

De verbeeld-fase binnen de aanpak van de [waarderende benadering](#) leent zich goed om een creatieve sessie met een diverse groep uit te werken. Het samen nadenken over een gedeelde droom of visie is een krachtige manier om draagvlak te creëren voor verandering.

Laat alle partners in het netwerk (zonder en met armoede ervaring) concreet nadenken over hun ideale toekomstbeeld met vragen zoals:

- ⇒ Wat zijn jouw beste ervaringen op het vlak van vrije tijd (jeugd, cultuur, sport) uit het voorbije jaar? Wat maakt je trots? Wat geeft je energie?
- ⇒ Hoe zou het vrijetijdsbeleid in jouw gemeente eruitzien als jouw ervaringen zich zouden vermenigvuldigen? Hoe zou de ideale situatie eruitzien? Wat zou dit voor je betekenen?

Dit zijn vragen waardoor de ervaringsdeskundigheid van mensen in armoede sterk wordt aangesproken. Welke methodiek je ook kiest, ga uit van de gelijkwaardigheid van alle deelnemers en neem hier genoeg tijd voor.

NETWERKREGISSEUR COMMUNICEERT VISIE

De partners in het netwerk veranderen geregeld, er komen organisaties bij die het netwerk kunnen versterken, er vallen mensen af omwille van jobwissels. Bovendien is de omslag in het denken en doen van alle partners een werk van lange adem. Het is dan ook belangrijk dat de regisseur van het netwerk de visie op een goede manier communiceert.

Als nieuwe partners in het netwerk meteen begrijpen en geloven in de visie van het netwerk, zullen ze sneller zien wat hun eigen bijdrage kan zijn. Ook voor de bestaande partners is de visie kennen nog wat anders dan er ook naar handelen. Als alle partners van het netwerk zien wat hun meerwaarde is in het netwerk, kan je ook samen naar de visie toewerken. De visie realiseren is dan ook een zaak van alle partners in het netwerk. In een interview met Demos pleit Maarten Francois, die lange tijd het netwerk in Kortrijk regisseerde, voor het sterk blijven uitdragen van de eigen visie:

‘Ik geloof dat het lokaal netwerk aan een breder gedragen besef heeft bijgedragen door altijd opnieuw die maatschappelijke meerwaarde van vrijetijdsparticipatie bespreekbaar te blijven maken. Als nu in al die diensten iemand het sociaal engagement blijft bewaken, kunnen we werkelijk zeggen dat de aandacht voor vrijetijdsparticipatie echt duurzaam begint te worden.’

STRATEGIE KOMT NA DE VISIE

Opgelet: een visie kan ook zo algemeen geformuleerd worden dat niemand ertegen kan zijn en dat iedereen het er snel over eens is. Je moet dus ook wel gaan doordenken over wat dit recht op vrijetijdsparticipatie realiseren vraagt van de verschillende partners in het netwerk en jullie lokaal bestuur. De visie wordt concreet vertaald in doelstellingen en acties waarbij elke dienst inzet op haar sterktes vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid.

De doelstellingen en acties van elke dienst binnen de afsprakennota sluiten ook best aan bij de doelstellingen uit de meerjarige beleidsplanning. Door duidelijke acties te formuleren en acties toe te wijzen is de kans groter dat de visie, oftewel de droom op lange termijn, gerealiseerd wordt.

TIPS EN TRICKS

De visie in de afsprakennota is niet de individuele visie van diegene die de nota schrijft en indient. De visie is pas gedeeld, als de verschillende partners in het netwerk betrokken zijn bij het ontwikkelen ervan. De vragen die je je kan stellen om als netwerk de visie samen te gaan uitwerken zijn de volgende:

- ⇒ Wat willen jullie bereiken? Wat zijn de gedeelde kernwaarden in het netwerk?
- ⇒ Welke vormen van participatie willen jullie stimuleren? Deelnemen en deelhebben?
- ⇒ Is er aandacht voor zowel groeps – als individuele participatie?
- ⇒ Is er aandacht voor duurzame participatie?
- ⇒ Een categoriale en/of inclusieve aanpak?
- ⇒ Is er aandacht voor het recht op keuzevrijheid van mensen in armoede?

Tips bij het uitschrijven van een sterke visie:

- ⇒ Een goede visie vertrekt vanuit een goed inzicht in de huidige situatie en dus de contextanalyse.
- ⇒ Schets een ideaalbeeld in plaats van de huidige situatie te bekritisieren.
- ⇒ De visie is een toetsteen voor acties. Elke strategische stap, elke activiteit en elke keuze moet je toetsen aan je visie. Draagt het bij aan je visie? Zo niet, laat je deze achterwege.
- ⇒ De visie biedt een horizon die voldoende lang is en ruimte geeft om ergens naar toe te werken. Als je dicht bij de concrete realiteit blijft, is er weinig ambitie of noodzaak om samen toe te werken naar doelstellingen op langere termijn.
- ⇒ Vermijd containerbegrippen en lege begrippen. Zeg wat je bedoelt en maak het concreet.
- ⇒ De visie is inspirerend en uitnodigend voor alle partners om aan bij te dragen, het is kwestie van op zoek te gaan naar een winwin voor alle partners.

NUTTIGE LINKS

- ⇒ [Visietekst Demos](#) met principes voor het vrijetijdsbeleid in een netwerkgemeente
- ⇒ Meer [info over het formuleren van de missie en visie](#) op de website van Socius
- ⇒ [Werkvormen](#) die je kan gebruiken om onder meer je visie uit te werken
- ⇒ [Methodiek in ons online kenniscentrum](#) voor de waarderende benadering